13.11.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle:

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkintojen ja osaamisen siirrettävyydestä sekä asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta sekä Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun direktiivin muuttamisesta ja kolmansien maiden kansalaisten pätevyyksien tunnustamisesta

Viite: Lausuntopyyntönne 6.11.2026, diaarinumero U 73/2026 vp ja diaarinumero U 74/2026 vp

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää lausuntopyynnöistä ja lausuu kantanaan seuraavaa

Tutkintojen ja osaamisen siirrettävyys (U 73/2026 vp)

OAJ pitää perusteltuna tutkintojen ja ammattipätevyyksien tunnustamisen sujuvoittamista ja menettelyjen läpinäkyvyyden parantamista. Suomen kannassa on kuitenkin vahvemmin turvattava ja tuotava esille, ettei menettelyjen tekninen yhdenmukaistaminen saa johtaa kelpoisuusvaatimusten tosiasialliseen harmonisointiin tai kaventaa jäsenvaltioiden toimivaltaa koulutusasioissa.

OAJ esittää, että valiokunta vahvistaa ja täsmentää valtioneuvoston kantaa korostamalla, että korkeakoulujen autonomia tutkintojen myöntäjinä ja päätösvalta tutkintojen sisällöstä on turvattava. Digitaalisten tutkintotodenteiden ja Europass-palveluun ehdotetun tutkintojen vertailuvälineen tulee tukea tutkintotietojen saatavuutta, vertailtavuutta ja todentamista. Niillä ei tule yhdenmukaistaa tutkintojen sisältöjä tai rakenteita eikä vahvistaa tutkintojen vastaavuutta. Suomen on jatkossakin voitava itsenäisesti päättää ammattipätevyysvaatimuksista ja kielitaitovaatimuksista.

Ammattipätevyyksien tunnistaminen (U 74/2026 vp)

Opettajan ammattiin liittyvät huomiot

OAJ esittää, että valiokunta lisää valtioneuvoston kantaan, että koulutusohjelmien ennakkoarviointiin perustuvaa automaattista tunnustamista ei tule soveltaa opettajan ammattiin (ml. varhaiskasvatuksen opettajat). Myös osittaiseen ammattiin pääsyyn on opetusalalla suhtauduttava pidättyvästi. Esimerkiksi opettajan tehtävään se ei sovellu, koska opettajalle kuuluu aina kokonaisvastuu opetuksesta, sen suunnittelusta ja toteutuksesta sekä oppijoiden arvioinnista ja turvallisuudesta. Opettajan työssä kelpoisuus ei ole vain yksittäisten työtehtävien teknistä hallintaa. Osittainen ammatinharjoittamisoikeus voisi johtaa siihen, että sitä sovelletaan opettajan kohdalla **tavalla, joka mahdollistaa kansallisten kelpoisuusvaatimusten kiertämisen tai pedagogisen pätevyyden korvaamisen rajatulla tehtäväkohtaisella osaamisella.**

Opettajan ammattiin liittyvien tunnustamismenettelyjen on perustuttava toimivaltaisen kansallisen viranomaisen tekemään arviointiin. Opettajan ammatissa koulutuksen pedagogiset opinnot, ohjattu harjoittelu, edellytetty kelpoisuus ja tehtävän edellyttämä kielitaito on voitava arvioida. Opettajalta lainsäädännössämme edellytetty riittävä opetuskielen taito on osa ammatillisen toiminnan edellytyksiä sekä oppilaiden oikeusturvaa ja opetuksen laatua. EU-sääntely ei saa kaventaa Suomen mahdollisuutta varmistaa tätä ennen ammatissa toimimista.

OAJ esittää, että valiokunta arvioi onko nämä yllä esitetyt näkemykset riittävän vahvasti valtioneuvoston kannassa tuotu esille. OAJ pitää tärkeänä, että opettajan pätevyyden tunnustamisessa säilyy mahdollisuus arvioida, täyttääkö hakijan koulutus kaikki Suomessa opettajan kelpoisuudelle ja tehtävässä toimimiselle asetetut vaatimukset sekä edellyttää niiden täyttymistä.

SPI-aloitetta on käsitelty eurooppalaisen opettajajärjestön (ETUCE) piirissä, ja EU-tasolla opettajajärjestöt jakavat yhteisen näkemyksen.

OAJ esittää, että valtioneuvoston kantaan lisätään toteamus, että Euroopassa vallitsevaa opettajapulaa ei tule ratkaista alentamalla kelpoisuusvaatimuksia tai heikentämällä opettajien ammatillista asemaa. Tutkintojen siirrettävyyden edistäminen ei saa johtaa pedagogisten vaatimusten heikentämiseen tai siihen, että opettajan kelpoisuus korvataan yksittäisillä osaamismerkinnöillä.

Kolmansissa maissa hankitut pätevyydet ja automaatio

OAJ esittää, että valiokunta vahvistaa valtioneuvoston kantaan näkemystä, että suhtaudumme varauksellisesti siihen, että korkeakoulutuksen laadunvarmistusta käytettäisiin perusteena ammattipätevyyden tai työmarkkinakelpoisuuden arvioinnille. Korkeakoulutuksen laadunvarmistuksella arvioidaan koulutuksen ja koulutusohjelmien laatua, eikä se sellaisenaan osoita henkilön kelpoisuutta säänneltyyn ammattiin**.**

Tekoälyä ja automatisoituja toimintoja voidaan käyttää tunnistamismenettelyssä toimivaltaisen viranomaisen työn tukena. Vastuun tunnistamispäätöksestä ja sen perustelemisesta tulee säilyä viranomaisella. Suomen kanta tietoturvan ja henkilötietojen suojan osalta on hyvin perusteltu ja huomioi järjestelmän käyttöönottoon liittyvät riskit.

OAJ esittää, että valiokunta vahvistaa valtioneuvoston kantaa lisäämällä opetusalan sosiaali- ja terveydenhuollon rinnalle kannassa esitettyyn vaateeseen rajata nämä ammatit automaattisen tunnustamisen järjestelmän ulkopuolelle. **Tämä voidaan tehdä esimerkiksi muuttamalla tässä tummennettuja kohtia esittämällämme tavalla.**

”Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä **opettajien (sis. varhaiskasvatuksen opettajat)** säänneltyjen ammattien osalta järjestelmän soveltamista on arvioitava erityisen huolellisesti. **Tällöin on otettava** huomioon kansanterveyden sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden korkean tason varmistaminen sekä **kansallinen**

itsemääräämisoikeus koulutuspolitiikassa ja opettajien kokonaisvastuu oppijoiden kansallisen opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta sekä turvallisesta opiskeluympäristöstä. Jatkokäsittelyssä on arvioitava myös mahdollisuutta rajata nämä ammatit automaattisen tunnustamisen järjestelmän ulkopuolelle. Jos järjestelmä kuitenkin ulotettaisiin näihin ammatteihin, koulutusohjelman ennakollisen arvioinnin olisi annettava luotettavat takeet koulutuksen laadusta ja unionin vähimmäiskoulutusvaatimusten täyttymisestä. Toimivaltaisilla viranomaisilla olisi lisäksi säilyttävä riittävät mahdollisuudet varmistaa yksittäistä hakijaa koskevien tunnustamisedellytysten täyttyminen ja pätevyyttä osoittavien asiakirjojen aitous sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jos koulutusohjelmasta tehdyn arvioinnin asianmukaisuutta on perusteltua aihetta epäillä**. Opettajankoulutuksen sisällöllinen vastaavuus on pystyttävä arvioimaan luotettavasti myös silloin, kun tutkinto on suoritettu EU:n ulkopuolella. Käsittelyajoille asetetut lyhemmät aikatavoitteet eivät saa muodostua paineeksi hyväksyä puutteellisesti selvitettyä kelpoisuutta**.”

Yhteenveto

OAJ pitää tärkeänä, että Suomi edellyttää jatkovalmistelussa kansallisen päätösvallan turvaamista koulutusasioissa, korkeakoulujen autonomian säilymistä tutkintojen myöntäjinä sekä kansallisten kelpoisuusvaatimusten turvaamista opettajan ammatissa.

Valtioneuvoston kannassa on sosiaali- ja terveysalan lisäksi tuotava esiin opetusalan erityispiirteet. Koulutuspolitiikka kuuluu kansalliseen itsemääräämisoikeuteen ja opettajan ammatti on säännelty ammatti, jonka kelpoisuuden tulee perustua kansallisesti määriteltyyn korkeatasoiseen opettajankoulutukseen, pedagogisiin opintoihin ja ohjattuun harjoitteluun. Opettajan kelpoisuutta ei voida korvata yksittäisillä osaamisilla, osittaisilla todistuksilla tai työkokemuksella. Kaikki opettajat, myös varhaiskasvatuksen opettajat, on rajattava automaattisen tunnustamisen järjestelmän ulkopuolelle.

Lisäksi uudistuksen vaikutuksia tutkintorakenteisiin ja säänneltyihin ammatteihin sekä tutkintojen vertailun ja tunnustamisen automatisointiin on seurattava tarkasti. Suomen ei tule kannattaa varhaiskasvatuksen opettajien eikä muiden opettajaryhmien sisällyttämistä nyt esitettyihin muutoksiin, jos järjestelyt voisi johtaa kelpoisuuksien automaattiseen tunnustamiseen, kansallisen koulutustason alentamiseen tai toimivaltaisen viranomaisen harkintavallan kaventumiseen.

Opettajapulaan ei tule vastata alentamalla kelpoisuusvaatimuksia tai rakentamalla nopeutettuja ja koulutustasoltaan heikompia väyliä opettajan ammattiin. Opettajien saatavuutta tulee vahvistaa ensisijaisesti parantamalla ammatin veto- ja pitovoimaa, palkkausta, työoloja sekä opettajien perus- ja täydennyskoulutusta.

13.11.2026

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Hanna Tanskanen
johtava erityisasiantuntija